

4. 4. 2019

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Poskytovatelé úvěrů musí zkoumat solventnost (budoucích) dlužníků

Ústavní soud se opět zabýval ústavní stížností ve věci vymáhání dluhu ze smlouvy o úvěru a v té souvislosti zejména povinnostmi poskytovatele úvěru před uzavřením předmětné smlouvy. Dospěl přitom k závěru, že poskytovatel úvěru, kdy dlužník je v postavení spotřebitele, má jednoznačnou povinnost prověřit spotřebitelovu schopnost plánovaný úvěr splatit.

Stěžovatel (fyzická osoba v postavení povinného) se u Okresního soud v Mostě domáhal zastavení exekuce. Okresní soud jeho návrhu vyhověl, exekuci zastavil a uložil oprávněné obchodní společnosti PROFÍ CREDIT Czech, a. s. povinnost uhradit stěžovateli náklady exekučního řízení a náklady exekuce soudnímu exekutorovi. Dospěl totiž k závěru, že smlouva o úvěru, který poskytla obchodní společnost stěžovateli, je neplatná pro zjevnou nespravedlnost, protože výše úrokové sazby mimo jiné desetkrát převyšuje úrokové sazby bankovních institucí. Okresní soud shledal rovněž jako nemravné i opakované poskytnutí revolvingu s navýšením. Souhrn všech smluvních pokut podle něho představuje nepřiměřené zajištění. Podle okresního soudu byla smlouva o úvěru uzavřená mezi oprávněnou a stěžovatelem koncipována tak, že jí lze hodnotit jako zjevnou nespravedlnost podle judikatury Ústavního soudu. Rozpor s dobrými mravy pak okresní soud spatřoval v objektivně existujícím hrubém nepoměru vzájemných plnění, který nespočívá jen v lichevním úroku, ale i v množství smluvních pokut ohrožujících výlučně úvěrovaného – tedy stěžovatele. Oprávněná se proti rozhodnutí okresního soudu odvolala a Krajský soud v Ústí nad Labem napadené usnesení změnil tak, že se návrh stěžovatele na zastavení exekuce zamítá. Podle krajského soudu není v tomto případě namístě závěr o neplatnosti účastníky sjednané smlouvy o úvěru pro její zjevný rozpor s dobrými mravy, natož aby zde bylo splněno kritérium zjevné nespravedlnosti vyplývající z nálezů Ústavního soudu. Stěžovatel se poté obrátil na Ústavní soud, neboť se domníval, že rozhodnutí krajského soudu porušuje jeho ústavně zaručená práva, zejména právo na soudní ochranu a spravedlivý proces, a právo na ochranu vlastnictví.

Ústavní soud ocenil argumentačně propracované odůvodnění usnesení krajského soudu. Ten ve svém usnesení ze závěrů Ústavního soudu a Nejvyššího soudu vyšel, ale – zjednodušeně řečeno – dospěl k závěru, že podmínky úvěrové smlouvy nebyly v posuzovaném případě do té míry drakonické, aby to znamenalo její neplatnost. S tímto názorem se Ústavní soud neztotožnil. Odůvodnění usnesení krajského soudu se upíná jen jedním myšlenkovým směrem, a sice že zde existují povinnosti stěžovatele dané úvěrovou smlouvou vyvěrající z jeho svobodného rozhodnutí a hranice kritéria (ne)mravnosti či (ne)spravedlnosti, jež ho těchto povinností (respektive jejich plnění) mohou ušetřit, by měla být nastavena co nejvýše. Tento pohled – byť není apriorně nesprávný – však podle Ústavního soudu sám o sobě obstát nemůže. Nejde zde totiž jen o eventuální lehkovážnost dlužníka, ale škála zvažovaných aspektů musí být širší.

Důsledky neschopnosti splácet úvěr se netýkají jen dlužníka (spotřebitele), ale dotýkají se společnosti jako celku, neboť na tu mají vliv důsledky dlužníkovy předlužení a případné insolvence. Proto je na věřiteli, aby dlužníka náležitě před poskytnutím úvěru prověřil (posoudil jeho schopnost úvěr splácet). Nedostatečné zjištění poměrů dlužníka má pak i veřejnoprávní souvislosti. Podle Nejvyššího správního soudu (srov. rozsudek z 1. 4. 2015 č. j. 1 As 30/2015-39) součástí odborné péče poskytovatele úvěru je i taková obezřetnost, že poskytovatel nespolehá pouze na údaje o schopnosti splácet poskytnuté žadatelem, ale sám tyto údaje prověří (příp. si je nechá žadatelem doložit). Pokud

tak nepostupuje, dopouští se správního deliktu, za který mu může Česká obchodní inspekce uložit pokutu. Tento výklad konvenuje také interpretaci zaujaté Soudním dvorem Evropské unie (srov. rozsudek ze dne 18. 12. 2014 ve věci C-449/13). Poskytovatel úvěru, kdy dlužník je v postavení spotřebitele, má proto jednoznačnou povinnost prověřit spotřebitelovu schopnost plánovaný úvěr splatit. Posouzení rozpornosti úvěrové smlouvy s dobrými mravy (a na ni navazující eventuální rozhodnutí soudu o zastavení exekuce) nemůže vycházet jen z „objektivizovaného“ hodnocení jednotlivých parametrů takové úvěrové smlouvy, byť k tomuto úkolu přistoupil krajský soud v nyní posuzované věci důsledně a referenčním kritériem mu bylo zejména odůvodnění nálezu sp. zn. I. ÚS 199/11. Naopak obecné soudy – a tedy i krajský soud v nyní posuzované věci – by měly poskytovatele úvěrů vést (i třeba cestou případného zastavení exekuce k návrhu povinného) k přesvědčivému zkoumání toho, zda (budoucí) dlužník nebude mít zjevný problém svůj úvěr splatit. Přitom nejde podle Ústavního soudu o žádný zvlášť přísný či dokonce nepřiměřený požadavek; to, zda je reálné splacení dluhu, je přece celkem výchozí zásada, kterou by jako obecný princip měly soudy vzít v úvahu bez ohledu na to, zda je v nějakém zákoně výslovně zakotven, anebo nikoli. Krajský soud se však v ústavní stížnosti napadeném usnesení tím, zda a jak si vedlejší účastnice posoudila „úvěryschopnost“ stěžovatele, dostatečně nezabývá.

Ústavní soud vyhověl ústavní stížnosti a svým nálezem ze dne 26. 2. 2019 sp. zn. III. ÚS 4129/18 zrušil usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem, neboť jím bylo porušeno právo stěžovatele na soudní ochranu zaručené v čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod. Věc se nyní vrací krajskému soudu, který bude při svém dalším rozhodování vázán právním názorem, vysloveným v citovaném nálezu.

Úplné znění citovaného nálezu je k dispozici >>>[zde](#).

JUDr. Tomáš Lichovník,
soudce Ústavního soudu

© EPRAVO.CZ – Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Preventivně-sankční funkce náhrady nemajetkové újmy za porušení osobnostních práv pohledem Ústavního soudu](#)
- [Průlomový postup Ústavního soudu ve věci práva na zákonného soudce a spravedlivý proces](#)
- [Limity přístupu k Ústavnímu soudu při ustanovení procesního opatrovníka](#)
- [Judikatura ÚS ve věci udělování státního občanství](#)
- [Nález Pl. ÚS 2/25: když Ústavní soud dokáže být skutečným ochráncem lidské důstojnosti](#)
- [Mobilizace ozbrojených sil v ČR a postavení odmítačů boje: právní analýza a návrhy legislativních úprav](#)
- [Zákaz změny k horšímu \(reformace in peius\) se neuplatní u nákladových výroků](#)
- [Make Důvodová zpráva great again](#)
- [Nález Ústavního soudu k privilegovanému postavení pohledávek státu v insolvenčním řízení](#)
- [Další „válka“ soudů – tentokrát o tarifní hodnotě ve věcech neoprávněných zásahů do osobnostních práv](#)
- [Pravý souběh funkcí – Ústavní soud vyjasnil otázku kogentních limitů smluvní volnosti](#)